

**LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO ĮSTATYMO NR. I-1489
67 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, įstatymo projekto tikslai ir uždaviniai.

Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo Nr. I-1489 67 straipsnio pakeitimo įstatymo (toliau – Įstatymo projektas) parengimą paskatino siekis, kad valstybinis švietimo finansavimas būtų skaidresnis ir neatsietas nuo požiūrio į švietimą kaip viešąjį interesą ir socialinę misiją.

Esantis švietimo teisinis reguliavimas sudaro sąlygas biudžeto lėšomis finansuoti ne tik valstybines mokyklas, bet vienodai finansuoti nevalstybines (privačias) mokyklas, nepriklausomai nuo to, ar jos tenkina privačius interesus ir siekia pelno (uždarosios akcinės bendrovės, mažosios bendrijos), ar jų tikslas tenkinti viešuosius interesus (viešosios įstaigos). Toks finansavimo modelis prieštarauja požiūriui į švietimą kaip į viešąjį interesą ir socialinę misiją ir vis labiau įsigali požiūris į švietimą kaip verslo šaką.

Lietuvos švietimo politika turi atitikti geriausią tarptautinę praktiką ir atspindėti švietimo kaip visuomeninės misijos esmę. Vakarų Europos šalyse ir Jungtinėse Amerikos Valstijose švietimas laikomas socialine misija, kurios tikslas – užtikrinti visuomenės gerovę, sudaryti sąlygas kiekvienam asmeniui gauti kokybišką išsilavinimą bei skatinti visuomenės pažangą. Šioms šalims nėra būdinga, kad pelno siekiančios mokyklos gautų valstybės finansavimą tokiomis pačiomis sąlygomis kaip ir viešosios švietimo įstaigos, kurios orientuotos ne į pelną, o į visuomenės interesų tenkinimą. Pelno siekiančios ribotos civilinės atsakomybės bendrovės retai arba visai negauna tiesioginio valstybės finansavimo, nebent per specifines programas ar projektus.

Dėl nurodytų priežasčių siūloma Švietimo įstatymą papildyti nuostata, kad galimybė gauti valstybinį švietimo finansavimą būtų numatyta viešiesiems juridiniams asmenims, taip apribojant švietimo biudžeto skyrimą pelno siekiantiems ir privačius interesus tenkinantiems asmenims.

Remiantis Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos duomenimis, šiuo metu Lietuvoje mokyklos pagal teisinę formą pasiskirsčiusios taip: uždarosios akcinės bendrovės sudaro 29,1 proc., mažosios bendrijos – 13,2 proc., viešosios įstaigos – 57,7 proc. įstaigų.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai ir rengėjai.

Įstatymo projekto iniciatorius Seimo narys Artūras Zuokas.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymo projekte aptariamai teisiniai santykiai.

Šiuo metu galiojanti Švietimo įstatymo 67 straipsnio 2 dalies nuostata numato švietimo finansavimo tvarką, pagal kurią mokymo lėšos savivaldybių ir nevalstybinėms mokykloms įstatyme išvardintoms programoms vykdyti skiriamos iš biudžeto – Lietuvos Respublikos atitinkamų metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymu tvirtinamų savivaldybių biudžetams valstybės biudžeto specialiųjų tikslinių dotacijų.

Tai reiškia, kad valstybinio švietimo biudžeto lėšomis skiriamos ne tik savivaldybių mokykloms, bet nevalstybinėms (privačioms) mokykloms, kurių dalis tenkina privačius interesus ir siekia pelno (uždarnosios akcinės bendrovės, mažosios bendrijos), ir toms, kurių tikslas tenkinti viešuosius interesus (viešosios įstaigos).

4. Siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama.

Švietimo įstatymo 67 straipsnio 2 dalį siūloma papildyti nuostata, kad iš savivaldybių biudžetams tvirtinamų valstybės biudžeto specialiųjų tikslinių dotacijų finansuojamos mokymo lėšos (mokinio krepšelis) būtų skiriamos savivaldybių ir nevalstybinėms mokykloms, kurios yra viešieji juridiniai asmenys ir kurios vykdo įstatyme nustatytas ugdymo programas.

Civilinio kodekso 2.34 straipsnis nustato, kad juridiniai asmenys skirstomi į viešuosius ir privačiuosius. Viešieji juridiniai asmenys yra valstybės ar savivaldybės, jų institucijų arba kitų asmenų, nesiekiančių naudoti sau, įsteigti juridiniai asmenys, kurių tikslas – tenkinti viešuosius interesus (valstybės ir savivaldybės įmonės, valstybės ir savivaldybės įstaigos, viešosios įstaigos, religinės bendruomenės ir t. t.). Privatieji juridiniai asmenys yra juridiniai asmenys, kurių tikslas – tenkinti privačius interesus.

Pagal Akcinių bendrovių įstatymo 2 straipsnio 2 dalį, akcinės bendrovės ir uždarnosios akcinės bendrovės yra ribotos civilinės atsakomybės privatūs juridiniai asmenys. Mažųjų bendrijų įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad mažoji bendrija yra ribotos civilinės atsakomybės privatusis juridinis asmuo – įmonė, kurios visi nariai yra fiziniai asmenys.

Viešųjų įstaigų įstatymo 2 straipsnis nustato, kad viešoji įstaiga – pagal šį ir kitus įstatymus įsteigtas pelno nesiekiantis ribotos civilinės atsakomybės viešasis juridinis asmuo, kurio tikslas – tenkinti viešuosius interesus teikiant viešąsias paslaugas ir (ar) vykdant kitą visuomenei naudingą veiklą. Be to, Biudžetinių įstaigų įstatymo 2 straipsnis apibrėžia biudžetines įstaigas kaip ribotos civilinės atsakomybės viešuosius juridinius asmenis.

Taigi siūlomas Įstatymo projektas neišskiria asmenų pagal teises formas, tačiau formuluoja principą, pagal kurį valstybinės švietimo biudžeto finansavimas skiriamas tik viešiesiems juridiniams asmenims, per tai ribojant pelno siekimo motyvus.

Šis sprendimas skatins lygybę, švietimo prieinamumą ir lėšų panaudojimo skaidrumą, taip užkertant kelią švietimo komercializacijai, kuri neatitinka visuomenės lūkesčių ir viešojo sektoriaus tikslų.

Įstatymo projekto priėmimas prisidės prie didesnio skaidrumo tarp pačių privačių mokyklų, kadangi Registrų centras neatlygintinai teikia daugiau informacijos apie viešųjų įstaigų veiklą (metinė finansinė atskaitomybė, metinės ataskaitos), kai tokie duomenys apie uždarąsias akcines bendroves neatsilygintinai neteikiami. Didesnis privačių mokyklų veiklos viešumas sudarys sąlygas tėvams objektyviai palyginti skirtingų švietimo mokyklų veiklą. Tai padės kurti visuomeninį spaudimą, kad švietimo paslaugų kokybė turi adekvačiai atitikti jos kainą.

Įstatymo pakeitimo įsigaliojimo terminą siūlome atidėti iki 2026 m. sausio 1 d., kad šiuo metu veikiančios privačios mokyklos, turinčios uždarnosios akcinės bendrovės ar mažosios bendrijos statusą, galėtų pakeisti teisinę formą (persiregistruoti į viešąsias įstaigas).

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta.

Numatoma, kad Įstatymo projektas neigiamų pasekmių neturės. Mokykloms, kurios veikia kaip uždarnosios akcinės bendrovės arba mažosios bendrijos, atsiras pareiga pakeisti juridinio asmens teisinę formą, jeigu ketinama gauti mokymo lėšų iš savivaldybių biudžeto.

6. Galima priimto įstatymo įtaka kriminogeninei situacijai, korupcijai.

Priimtas Įstatymo projektas neturės neigiamos įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai.

7. Galima priimto įstatymo įgyvendinimo įtaka verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

Turės teigiamą poveikį, kadangi bus suvienodintos nevalstybinių ugdymo įstaigų, ketinančių gauti mokymo lėšas iš biudžeto, veiklos sąlygos: visų jų veiklos pagrindas bus viešųjų interesų tenkinimas. Kad atitiktų Projektu nustatomą reikalavimą, uždarnosios akcinės bendrovės ir mažosios bendrijos atsiras pareiga pakeisti juridinio asmens teisinę formą, jeigu ketinama gauti mokymo lėšų iš savivaldybių biudžeto.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams?

Įstatymo projektas strateginio lygmens planavimo dokumentams neprieštarauja.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios.

Siekiant inkorporuoti priimtą įstatymą į teisinę sistemą, kitų įstatymų priimti, keisti ar pripažinti netekusiais galios nereikės. Esant poreikiui, gali būti patikslinamas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. liepos 11 d. nutarimu Nr. 679 patvirtintas Mokymo lėšų apskaičiavimo, paskirstymo ir panaudojimo tvarkos aprašas.

10. Įstatymo projekto atitiktis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimams, sąvokų ir terminų įvertinimas.

Įstatymo projektas atitinka Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo ir Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimus. Įstatymo projektas naujų sąvokų nenustato, todėl jų įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka nereikia.

11. Įstatymo projekto atitiktis Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatoms ir Europos Sąjungos teisei.

Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

12. Įstatymui įgyvendinti reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai, juos priimti turintys subjektai.

Įstatymui įgyvendinti įgyvendinamųjų teisės aktų priimti nereikės.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti.

Įstatymo projektui įgyvendinti papildomų lėšų nereikės.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados.

Įstatymo projekto rengimo metu specialistų vertinimų ir išvadų nėra gauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis.

Reikšminiai žodžiai, kurių reikia Įstatymo projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant reikšminius žodžius pagal Europos žodyną *Eurovoc*: „švietimas“, „švietimo biudžetas“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai.

Nėra.

Teikia:

Seimo narys

Artūras Zuokas

Seimo narys

Artūras Skardžius

Seimo narys

Vitalijus Šeršniovas